

Beretninger om de muslimske styrkers hærgen og slaget ved Poitiers, 732

Beretninger om muslimernes angreb på Frankeriget og slaget ved Poitiers kendes fra flere middelalderlige overleveringer. Den ældste beretning om slaget ved Poitiers findes i en anonym latinisk krønike, forfattet af en kristen spanier i år 754. Krønikens ophavsmand er omstridt, men identificeredes tidligere med en Isadore af Beja (eller Isadore Pacensis). I Fredagars krønike nævnes slaget ved Poitiers ligeledes. Krøniken er skrevet af flere forfattere over længere tid og slutter i året 768. Af de noget senere muslimske beretninger bringes her uddrag af 'Abd al-Hakam (d.871), Ibn al-Athir (d. 1234) samt en længere beretning fra en unavngiven arabisk krønike, muligvis forfattet af Ibn al-Abbar (1199-1260), der dog bygger på ældre arabiske kronikører.

10

[Krøniken fra 754:]

Idet Abderrahman¹ så landet blive opfyldt af sin hærs store mængde, krydsede han Pyrenæerne, drog igennem de snævre bjergpas og sletterne, således at han hærgende og dræbende trængte direkte ind i frankernes lande. Han kom i kamp med hertug Eudes [af Aquitanien]² på den anden side af Garonne og Dordogne³ og slog ham på flugt. Så aldeles [blev han slået], at Gud alene kendte antallet af dræbte og sårede.⁴ Herefter optog Abderrahman forfølgelsen af Eudes. Han ødelagde paladser [fæstninger], brændte kirker og forestillede sig, at han kunne plyndre St. Martin af Tours' basilika. Det var på det tidspunkt, at han befandt sig ansigt til ansigt med herren af Austrasien, Karl⁵ – en mægtig kriger fra sin ungdom, oplært i alle krigssituationer.

I næsten syv dage vogtede de to hære på hinanden, idet de spændt ventede på tidspunktet for deltagelsen i kampen. Endelig gjorde de klar til kamp. Og under kampens rystelser lignede mændene fra nord det nordlige hav, der ikke kunne flyttes. Fast stod de, den ene tæt på den anden, idet de således dannede et bolværk af is. Og med mægtige slag af deres sværd huggede de araberne ned. Sammentømret i en enhed omkring deres hærfører modstod folkene fra Austrasien alt foran sig. Deres utrættelige hænder førte deres sværd ned til brystet [på deres fjende].

Omsider adskilte natten de kæmpende. Frankerne sænkede med betænkeligheder deres klinger, og idet de beskuede arabernes utallige telte, forberedte de sig til endnu et slag den næste dag.

Meget tidligt [næste dag], da de kom ud fra deres forskansning, så mændene fra Europa, at arabernes telte stadig stod i orden på det samme sted, hvor de havde opslået deres lejr. Uvidende om, at de var fuldstændig tomme, og urolige for, at saracenerne stod opstillet i kampformationer inden i [teltene], sendte de spejdere ud for at fastslå de faktiske omstændigheder.

¹ *Abderrahman*: dvs. Abdul Rahman Al Ghafiqi, der var maurisk emir og hærfører, der ledte felttoget i 732

² *Eudes* (Eudo eller Odo): hertug i Aquitanien i det sydvestlige Frankrig (ca.700-735)

³ *Garonne og Dordogne*: floder mellem det sydvestlige Frankrig og den mere centrale del af landet.

⁴ Grundet nederlaget var Eudes ude af stand til at hindre de muslimske styrkers plyndringer og ødelæggelser i Bordeaux.

⁵ *Karl*: eller Charles, dvs. Karl Martel. Han var fyrste i Austrasien, dvs. den nordøstlige del af Frankeriget. Fra ca. 718 til 741 var han med titel *major domus* (hushovmester) Frankerigets reelle hersker og blev grundlæggeren af det karolingiske dynasti. Grundet sin sejr over de muslimske styrker ved Poitiers i 732 fik han tilnavnet Martellus ("Hammeren")

Disse spejdere opdagede, at alle ismaelitternes⁶ eskadroner var forsvundet. I virkeligheden var de i løbet af natten under den yderste tavshed flygtet, idet de med al hast søgte mod deres hjemland. Europæerne, der var usikre og urolige for, at de blot var skjult for at vende tilbage [og overfalde dem] i et bagholdsangreb, udsendte grupper af spejdere alle vegne, men til deres
5 store forbløffelse fandt de intet. Så uden at besvære sig med at forfølge de flygtende, nøjedes de med at dele byttet og vendte vel tilfredse hjem til deres eget land.

[*Fredagars krønike:*]

10

Så de [saracenerne] rejste sig under deres konge `Abd ar-Rahman og krydsede Garonne til byen Bordeaux, hvor de nedbrændte kirker og dræbte indbyggerne.⁷ Derfra rykkede de til Poitiers, og her - jeg er ked af at sige det - brændte de kirken for den velsignede Hilarius. Herefter rykkede de frem med henblik på en lignende ødelæggelse af kirken for den velsignede Martin [i
15 byen Tours]. Men idet han lod dristigheden rådføre sig, opstillede prins Karl⁸ sin slagorden til kampen imod dem, og han kom over dem som en mægtig krigsmand. Med Kristi hjælp løb han deres telte over ende, idet han under slaget hårdt forfulgte dem for at sønderknuse dem i deres fald. Og da `Abd ar-Rahman omkom i slaget, ødelagde han [Karl] totalt deres hære, spredte dem som kornstubbe foran sit rasende stormløb, og under Kristi magt ødelagde han dem. Således triumferede han over alle sine fjender på denne hans herlige sejrsmiddag!
20

[*'Abd al-Hakam:*]

25 'Ubayda⁹ [havde] udnævnt 'Abd ar-Rahman 'Abd Allah al-Akki til Andalusens guvernør. 'Abd ar-Rahman var en dydig mand, og derfor foretog han en militær ekspedition [*ghazi*] til 'Ifranja [Franken]. De [frankerne] var de mest fjernt[boende] fjender af [muslimerne i] Andalusien. 'Abd ar-Rahman tog meget bytte og opnåede en sejr over dem. Han skaffede sig meget ædelstensbelagt guld, dækket af perler, rubiner og krysolit, og han beordrede, at det blev opdelt.
30 Han [hjem]sendte en femtedel [til 'Ubayda] og delte [resten] blandt de muslimer, der var med ham. Da nyheden nåede 'Ubayda, blev han meget vred. Han sendte en besked til 'Abd ar-Rahman, og forlangte at han sørgede for at komme [tilbage] til ham. 'Abd ar-Rahman sendte da en besked til 'Ubayda, der lød: "Indtil Himlen og Jorden forenes,¹⁰ vil Den Nådige få de hengivne til at drage ud [for at bekriige de vantro]." Derefter anførte han endnu et togt [*ghazi*] mod frankerne.
35 Han og alle hans følgesvende led martyrdøden. Yahya fortæller os, at hans død fandt sted i året 115.¹¹

⁶ *Ismaelitter*: dvs. arabere, der ifølge Det gamle Testamente nedstammede fra Ismael.

⁷ Plyndringen af Bordeaux – se ligeledes *Anianes Annaler* (C. Devic & J. Vaissette (red.): *Historie generale du Languedoc*. Toulouse (1875) 2:2:5)) samt *Moissacs krønike* (MGH SS 1:191).

⁸ Dvs. Karl Martel, jf. note ovenfor.

⁹ Dvs. 'Ubayda b. 'Abd al-Rahman al-Sulami, den muslimske guvernør i Nordafrika

¹⁰ Dvs. indtil Dommedag

¹¹ Den muslimske tidsregning regnes fra år 622. De muslimske kronikørers datering af begivenhederne afviger nogle år fra de kristne optegnelser, der angiver året 732.

[Ibn al-Athir:]

I dette år, og det var året 113, udnævnte 'Ubayda 'Abd ar-Rahman Ibn 'Abd Allah al-Ghaliqi til Andalusens guvernør. Han foretog en militær ekspedition [*ghaziyan*] til 'Ifranja [Franken] og han trængte dybt ind i frankernes land. Han tog meget bytte, og han skaffede sig meget ædelstensbelagt guld, dækket af perler, rubiner og smaragder. Han opdelte det og fordelte det mellem folkene. Nyheden nåede 'Ubayda og han blev han meget vred. Han sendte besked til 'Abd ar-Rahman og revsede ham. 'Abd ar-Rahman svarede, at han var en dydig mand [og]: "Indtil Himlen og Jordan forenes,¹² vil Allah få de hengivne til at drage ud [for at bekrige de vantro]." Han drog da ud, idet han anførte en militær ekspedition [*ghaziyan*] til frankernes land. Det siges at dette var i året 114, og dette er det korrekte år. Han og de, der var med ham døde som martyrer for troen [*shuhada'i*].

15 [Unavngiven arabisk krønike:]

[En af forfatteren unavngiven lokal frankisk greve forsøger at bekæmpe den muslimske invasionsstyrke ledet af Abderrahman. Men Abderrahman var for det meste sejrrig] og hans folk blev opildnede af deres fortsatte succes, idet de var fulde af tillid til deres egen tapperhed og deres emirs militære færdigheder. Og dette fik de dagligt bekræftet. [...]

20 Idet de [muslimerne] krydsede floden Garonne,¹³ ødelagde de deres [de kristnes] marker, brændte landsbyer og tog utallige fanger. Og denne hær drog igennem overalt som en hærgende storm. Fremgangen gjorde disse krigere umættelige. Ved overgangen af floden, besejrede Abderrahman greven i dette område, og greven trak sig tilbage til sin by,¹⁴ men muslimerne omringede og bekrigede den og trængte ind i den med magt. For alt gav efter for deres livsødelæggende krumsabler. Greven selv faldt under forsvaret af byen,¹⁵ og de [muslimerne] skar hovedet af ham. De drog da væk belæst med bytte, der bestod af guldornamenter, topaz, hyacint [zirkon], og smaragder til alle.

25 Hele Frankens folk skælvede på grund af den frygtelige hær, og de begav sig til deres konge Calvus [Karl Martel],¹⁶ og fortalte ham om den ødelæggelse, som de muslimske ryttere havde forvoldt, og nu red de [muslimerne], som de ville, gennem hele landet ved Narbonne, Toulouse og Bordeaux. Og de fortalte kongen om deres greves død.

30 Kongen bød dem at være ved godt mod og tilbød at hjælpe dem. I år 114 steg han til hest, tog med sig en talløs hærske og drog mod muslimerne. Disse var nu kommet til byen Tours, som de ønskede at indtage, eftersom Abderrahman her fik underretning om den store hærske, der kom imod dem. Og Abderrahman og andre forudseende ryttere så den uorden, der var blandt de muslimske tropper, der var lastet med bytte. Men de vovede ikke at mishage soldaterne ved at beordre dem til at efterlade alt undtagen deres våben og krigshest. Og sikker på deres konstante held, og idet de stolede på deres folks tapperhed og nærrede uberettiget tillid til de andre ledere, så de stort på fjendernes antal. Men en sådan mangel på disciplin er altid fatal for hære.

¹² Dvs. indtil Dommedag

¹³ *Garonne*: flod i Sydvestfrankrig, se note oven for.

¹⁴ Der er muligvis tale om Bordeaux, der under felttoget blev hærget og ødelagt, se note oven for.

¹⁵ Der kan her ikke være tale om Eudes (Eudo) af Aquitanien, der omtales i andre kilder, men muligvis en af dennes hærførere eller undervasaller

¹⁶ *Calvus*: Karl Martel – se note oven for.

I begæret efter at vinde mere bytte forstærkede de [muslimerne] deres belejringsindsats og de kæmpede så voldsomt, at de stormede byen næsten for øjnene af den fjende, der kom for at frelse den. Og den dag var muslimernes raseri som arrige tigres, og de foretog en forfærdelig massakre på indbyggerne i byen. Så det lader til, at Gud straffede dem og lykken vendte dem ryggen.

5

Nær floden Ovars [Loires] bred, tog de to store kristne og muslimske hære, med to forskellige sprog, opstilling med frygt for hinanden. Abderrahman, der erindrede sig sit tidligere held, var den første til at angribe, og stødte frem med sine rytteres rædselsvækkende kraft mod de kristne, der mandigt stod imod. Og den blodige kamp stod på dagen igennem. Natten adskilte de to fjendtlige hære.

10

Da den næste dag kom, ved morgengryet, trængte de rasende muslimske hærførere, der tørstede efter blod, og var opsatte på hævn, ind i midten af de fjendtlige rækker. Men under den mest glødende del af kampen, så Abderrahman, at en stor del af hans kavaleri [havde forladt slagmarken, og] ilede afsted for at forsvare deres rigdomme, [der var samlet i deres lejr, der truedes af fjenden]. Denne bevægelse satte uorden og forvirring i hans folk og han [Abderahman, der frygtede denne uorden, der måtte opstå] løb frem og tilbage [og opfodrede dem til at gøre deres pligt]. [Han opdagede dog, at det var umuligt at holde dem tilbage, og] idet han kæmpede med de tapreste, [hvor slaget end rasede mest voldsomt], blev han dræbt med sin hest, efter først at være blevet gennemboret af utallige spyd. Alt var nu i forvirring, og de [muslimerne] gav efter overalt, og trak sig i ly af nattens mørke fra den forfærdelige slagmark. De kristne fulgte op på deres sejr og forfulgte [de besejrede] nogle dage. Da de [muslimerne] trak sig tilbage måtte de udholde mange angreb, og under ufattelige rædsler fortsatte kampen helt til Narbonne. Denne skæbnesvangre kamp og den hæderkronede hærledes død fandt sted i året 115.

25

[Om senere togter mod Frankerriket og de kristne nordspanske kongeriger beretter Ibn al-Athir:]

I 177 [17. april 793], sendte Hisham, Spaniens fyrste,¹⁷ en stor hær under Abd al-Malik b. Abd al-Wahid b. Mugiths kommando ind på fjendens territorium, og [hæren] gjorde strejftog så langt som Narbonne og Jaranda.¹⁸ Denne general angreb først Jaranda, hvor der var en frankisk elitegarnison. Han dræbte de modigste, ødelagde mure og tårne i byen og formåede næsten at indtage den. Han marcherede derefter til Narbonne, hvor han gentog de samme handlinger. Idet han herefter trængte frem, nedtrampede han Cerdagne-landet.¹⁹ I flere måneder drog han gennem dette land i alle retninger, idet han voldtog kvinder, dræbte krigere, ødelagde fæstninger, brændte og plyndrede alt og drev fjenden tilbage, som flygtede i uorden. Han vendte sikkert og i god behold tilbage, idet han slæbte Gud ved, hvor meget bytte, med sig. Dette er en af de mest berømte ekspeditioner udført af muslimerne i Spanien. [...]

35

I 210 [23. april 825] sendte Abd ar-Rahman b. al-Hakam²⁰ en stærk kavalerienhed under ledelse af Ubayd Allah, kendt under navnet Ibn al-Balansi, ind på frankisk territorium. Denne officer

40

¹⁷ Hisham d.1., emir i Spanien (al-Andalus) 788-796

¹⁸ Jaranda: Girona i det nordøstligste Spanien

¹⁹ Distriktet La Cerdana i Puigcerda-regionen i Pyrenæerne nær Andorra.

²⁰ Abd-ar-Rahman d.2., emir i Spanien 822-852

anførte razziaer i alle retninger, begik mord og plyndring og tog fanger. Et sammenstød med de vantros tropper, der fandt sted i måneden Rabi' [al-awwal] [juni-juli], endte med, at de sidstnævnte, som mistede mange mænd, flygtede. Vores mænd vandt der en vigtig sejr. [...]

5 I 223 [2. december 837], sendte Abd ar-Rahman b. al-Hakam, Spaniens hersker, en hær mod Alava.²¹ Den slog lejr nær Hisn al-Gharat, som den belejrede. Den tog det bytte, som fandtes der, dræbte indbyggerne og trak sig tilbage, idet den bortførte kvinder og børn som fanger. [...]

10 I 231 [6. september 845] rykkede en muslimsk hær ind i Galicien²² i de vantros område, hvor den plyndrede og massakrerede alle. Den trængte så langt frem som til byen León,²³ som den belejrede med katapulter. De skrækslagne indbyggere flygtede, opgav byen og hvad den indeholdt, således at muslimerne kunne plyndre den, som de ville, og derefter forvandle alt, hvad der var tilbage til ruiner. Men de trak sig tilbage uden at have været i stand til at ødelægge murene, fordi de var sytten alen brede, og de kunne ikke gøre andet end åbne mange brecher i
15 dem. [...]

I 246 [27. marts 860] Muhammad b. Abd ar-Rahman²⁴ trængte frem med mange tropper og et stort militært apparat mod Pamplona-regionen. Han nedbrød, ødelagde og hærgede dette område, hvor han plyndrede og såede død.

20

Danske oversættelser af J. Rosenløv: *Krøniken fra 754*: her efter W.S. Davies (red.): *Readings in Ancient History: Illustrative Extracts from the Sources*, vol. 2: *Rome and the West*. Boston (1913) s.362ff. *Fredegars krønike*: her efter J. M. Wallace-Hadrill: *The Fourth Book of the Chronicle of Fredegar with continuations*, London (1960) s.90f. 'Abd al-Hakam: 'Futuh Misr' ed. C.C. Torrey. New haven (1922) s.216f. *Ibn al-Athir: 'Al-Kāmil fī al-tārīkh'*, Beirut (1965), vol. 5, s.174. For begge se: For begge se: William E. Watson: *Tricolor and Crescent: France and the Islamic World*, Westport (2003), s.152f samt "The Battle of Tours-Poitiers Revisited", *Studies in Western Civilization*, vol.2, nr. 1 (1993). Den unavngivne arabiske krønikes gengivelse af slaget stammer fra et arabisk manuskript fra Andalusien oversat af Don Jose Antonio Conde i hans værk *Historia de la dominación de los árabes en España sacada de varios manuscritos y memorias arábicas*, Madrid (1820) vol. 1, s.69-72. Condes værk er en samling af oversættelser af en række nu svært tilgængelige arabiske manuskripter. Condes kilde er muligvis Ibn al-Abbar (1199-1260), der bygger på ældre arabiske kronikører. Se Condes egen noget upræcise kildeangivelser s. XXVIIff. til "Aben Aalabar, el Codai, valenciano" - i den engelske oversættelse (ved J. Foster): *History of the Dominion of the Arabs in Spain* s.22ff. (især s.23f.). Andre mulige ophavskilder, se: M. A. Enan: *Decisive Moments in the History of Islam*. Lahore (1943) s.61-64 (note 19 s.72). Engelske oversættelser, se f.eks. Fosters noget ordrige s.108-111 samt den mere genfortællende hos E. Creasy: *Fifteen Decisive Battles of the World*. Oxford (1915) s.184-186. Ibn al-Athir om de senere togter: 'Al-Kāmil fī al-tārīkh', E. Fagnan: *Annales du Maghreb et de l'Espagne*, Algiers (1898) s. 144, 200, 211, 222, 236. Her efter B. Yeor: *The Decline of Eastern Christianity under Islam. From Jihad to Dhimmitude*. Cranbury 1996, 281f.

40

²¹ Alava: område i det nordlige Spanien/Baskerlandet

²² Galicien: det nordvestligste hjørne af Spanien.

²³ León: by i det nordlige Spanien

²⁴ Muhammed d.1., emir i Spanien 852-886